

posameznih tipov prsti na terenu. Prsti s podobnimi lastnostmi imajo namreč podobno vlogo za kmetijsko rabo uspevanje rastlin in podobno reagirajo na spremembe v pokrajini.

Iz *Pedogeografije* se lahko naučimo, da se prst kot pokrajinski element odziva na vse spremembe v pokrajini, da se v prsti shranjujejo informacije o preteklosti in sedanjosti in da je zato prst arhiv naravne in kulturne zgodovine.

Priročnik je potrebna podlaga za pedogeografa, ki mora biti terensko izobražen, razpolagati z znanjem sorodnih panog in mora znati uporabljati sodobna elektronska sredstva za zbiranje in obdelavo podatkov.

Dodajam, da bi morali imeti pedogeografi, glede na pomembnost in možnost uporabnosti spoznanj, večjo vlogo pri razlaganju pokrajine in aplikativnem reševanju problemov, kot je bilo to doslej.

Viri in literatura v *Pedogeografiji* so zbrani v zadnjem delu priročnika po poglavjih, kar je glede na pestrost obravnavanih vsebin dobrodošlo. Delo je opremljeno z 21 tabelami, 77 slikami in zasnovano na spoznanjih 73 domačih in tujih avtorjev.

Naj privlačna naslovnica, ki simbolizira delo pedogeografa na terenu, pritegne k branju in razmišljanju študente geografije in vse, ki jih zanima spoznavanje pokrajine po prsteh.

Ana Vovk

Krajevni leksikon Slovenije 1995

V času, ko gredo v prodajo fotoalbumi, poljudni in polstrokovni opisi in prikazi Slovenije in njenih delov, se je Državna založba Slovenije odločila izdati nov leksikon slovenskih naselij. Kot pravi v uvodu njen glavni urednik Miha Kovač, so pri tem "večino uredniškega, oblikovalskega in tehnološkega dela opravili strokovnjaki Geografskega inštituta Znenstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti". Dva od njih, Milan Orožen Adamič in Drago Perko, sta ob Dragu Kladniku z Geografskega inštituta Univerze v Ljubljani tudi vpisana med urednike. Tako smo junija 1995 dobili tretji leksikon slovenskih naselij, tretji, če prezremo novejša leksikona Slovencev v Italiji, in sicer za Tržaško in Goriško pokrajino. Prvi leksikon smo dobili leta 1937 (*Leksikon Dravske banovine*), drugega, v štirih zvezkih, v letih 1958–1980, ki ga po uredniku Romanu Savniku imenujemo kar Savnikov. To dejstvo omogoča, da nov leksikon primerjamo s starima in ugotavljamo metodološke in snovne novosti. Pri leksikonu 1995 je prišla do polne veljave nova, računalniška priprava kart in statističnega gradiva in napredek v tiskanju barvnih kart, slik in fotografij. Zato se lahko Leksikon 1995 pohvali z 41 zemljevidi v merilu 1 : 100.000, mnogimi tematskimi kartami, 491 barvnimi fotografijami in mnogimi preglednicami. To, kar novemu leksikonu zagotavlja široko uporabo, so

posodobljeni podatki o 5981 naseljih in Sloveniji v celoti. Izvirajo večinoma iz ljudskega popisa 1991, ostali, ki jih je iz Savnikovega leksikona in na terenu zbralo 37 sodelavcev, večinoma geografov, pa so novejši. Kot nov vir spoznavanja naselij in pokrajine so pretežno panoramske in avionske barvne fotografije. Dva prispevka v uvodu prinašata nekaj novih spoznanj o naseljih. To sta Draga Perka Razporeditev in sestava prebivalstva naselij in Vlada Drozga Oblike poselitve. Škoda, da nista opremljena z znanstveno metodologijo pisanja. Dijaki in študentje geografije bodo posebno radi posegali po novem leksikonu tudi zaradi dolge preglednice naselij, ki med drugim obsega delež prebivalcev, starih do 14 let, delež aktivnega prebivalstva, deleže zaposlenih po sektorjih, delež dnevnih migrantov ter osnovno opremljenost naselij v okviru naselbinske hierarhije. V primerjavi s Savnikovim leksikonom ima nova izdaja več kart, slik in števil, pri naseljih pa manj besedila, zlasti manj zemljepisnih imen, manj zgodovine in etnografije ter manj tam rojenih ali delujočih znanih osebnosti. Za boljše poznavanje naselij bo zato treba vzeti v roke oba leksikona in oba po potrebi tudi navesti. Zato je škoda, da ni ime novega leksikona vsaj malo drugačno, na primer Leksikon naselij Slovenije ali Leksikon naselij Slovenije 1995.

V pisnih ocenah bo leksikon 1995 verjetno doživel usodo vseh večjih objav z množico podatkov, med katere se prerado vrinejo napake in drobne pomanjkljivosti, kar vse nekateri kritiki obešajo na veliki zvon. Tu ne bomo obnavljali diskusije o zasnovi leksikona nasploh, kot jo je v naši reviji *GV* doživel Savnikov leksikon v letnikih 1969 in 1970. Omeniti pa je treba, da sta oba leksikona napravila podobno napako: na koncu naselij je z inicialkama podpisan le en sam avtor, čeprav sploh ni odgovoren za del gradiva. Vse kritike je tako deležen le podpisani avtor. Če bi bilo več sodelovanja med sodelavci in uredniki, ne bi prišlo do neskladja med besedilom, številkami in slikami (primer: osnovno besedilo in besedilo pod fotografijo govorita pri Golavabuku o naselju samotnih kmetij, slika pa kaže edini primer treh skupaj stoječih domov). Manj bi bilo tudi statističnih napak (pri Ljubljani je navedenih 28.351 prebivalcev, kolikor jih ima v končni preglednici tedanja občina Ljubljana Center). Terenski sodelavci bi preprečili tudi napačne položaje nekaterih naselij na karti (npr. Šentjanž pri Dravogradu).

V sedanjih obliki je novi leksikon primeren za strokovne oz. študijske knjižnice in urade, a še tam bodo imeli težave, kam spraviti knjigo s formatom 36 × 26 cm. Iz napovedi, da bo tiskanih 20.000 izvodov, sklepamo, da založba misli tudi na turiste. Za potovanja pa je okoli 4 kg težka knjiga pretežka. Založba bi lahko obseg knjige zmanjšala, če bi pomembnejše številke iz 185 strani dolge končne preglednice vpisala pod imenom pri opisu naselja. Poleg 638 strani obsežnega leksikona dobi kupec še 32 strani obsegajoči *Mali atlas Slovenije*, a ni jasno, zakaj je vključen v skupno izdajo. Geografi najdejo v njem dve novosti. Prva je izvrstni dvostranski zemljevid, ki ima v relief z različno obarvanimi stometrskimi pasovi vrisano še glavno rečno ožilje, le naslov Fizičnogeografski zemljevid Slovenije je preohlapen. Isti višinski pasovi predstavljajo osnovo zemljevidov v merilu 1 : 100.000, v katere so označena naselja. Vendar so barve tako nejasne, da je zabrisan glavni namen — lega naselij v

pokrajini. Glavna knjiga leksikona ima v podobno karto vrisanih 94 mezoregij in mikroregij. Razvrstitev naselij v mrežo naravnogeografskih regij bi imela smisel, če bi uvodoma bile opisane vsaj glavne značilnosti teh regij. V Savnikovem leksikonu so to vlogo imeli opisi takratnih upravnih občin.

Ivan Gams

Leksikon Avgušтина Laha **Okolje in človek**
(ČZD Kmečki glas, Ljubljana 1995)

Knjiga *Okolje in človek* dr. Avgušтина Laha je pomemben prispevek v slovenski okoljski literaturi. Dobili smo prvi celovit, interdisciplinarni in sistematični leksikon o pojavih v okolju. Z gesli od A – *abiotičen* do Ž – *žveplo* nam avtor razloži pomen izrazov, s katerimi se srečujemo, ko zasledujemo pojave in dogajanja v našem ožjem in širšem življenjskem okolju kakor tudi globalne, planetarne spremembe.

Sestavljanje pojmovnega leksikona je prav gotovo zelo zahtevno in zamudno delo. Ponavadi je rezultat sodelovanja skupine strokovnjakov, posebej velja to za tako večdisciplinarni projekt, kot je nedvomno leksikon o okolju. Avtor predstavljenega leksikona pa je večino dela opravil sam, od zbiranja in urejanja pojmov do njihove razlage, oprl pa se je seveda na podobna tuja dela, na domačo literaturo, ponekod pa so mu s predlogi in razlagami pomagali domači strokovnjaki, ki se ukvarjajo s širokim spektrom okoljskih znanosti. V uvodu je še tudi zapisal, da se je pri sestavljanju leksikona opiral na svoje geografsko znanje, ki mu je omogočilo celovito obravnavo okolja z naravoslovnih in družboslovnih vidikov.

Vsi obravnavani strokovni izrazi — gesla — so urejeni dvojno: po abecednem in stvarnem kazalu. Njihova razlaga je pri abecednem, stvarno kazalo pa združuje izraze glede na glavne vidike okoljske problematike: človek in zdravje, energetika, gospodarstvo, kemizacija okolja, prostorsko urejanje, varstvo narave, varstvo okolja, mednarodni in planetarni vidiki. Ta seznam pa obenem tudi nakazuje vso vsebinsko pestrost in raznovrstnost razloženih pojmov. Zahtevnejšim uporabnikom leksikona, ki bodo želeli o okoljskih problemih poglobljeno znanje, bo nedvomno koristen tudi bogat seznam literature in virov s tega področja, ki ga avtor podaja po zaporedju izidov (od starejše do najnovejše literature).

Gesla so razložena zelo nazorno in temeljito, tako da lahko leksikon, poleg strokovnjakov, uporabljajo vsi, ki jih okoljska problematika zanima, njegovo uporabno vrednost bodo nedvomno spoznali tudi študentje, učitelji, pa tudi učenci na višjih stopnjah šolanja. Obsežnost in razumljivost razlag posameznih gesel je očitna predvsem v primerjavi s podobnim angleškim leksikonom, katerega četrta izdaja je pred kratkim prišla na slovensko tržišče (*Macmillan Dictionary of the Environment*). Uporaba slednjega zahteva namreč precej več predznanja in je manj namenjen "laični javnosti".